

САРАДЊА БИБЛИОТЕКА СА ДРУГИМ СУБЈЕКТИМА
КУЛТУРЕ, НАУКЕ И ОБРАЗОВАЊА

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО

2022.

САРАДЊА БИБЛИОТЕКА СА ДРУГИМ СУБЈЕКТИМА КУЛТУРЕ, НАУКЕ И ОБРАЗОВАЊА

ЖИЧКИ САБОР БИБЛИОТЕКАРА 2022

Краљево, 5, 6. и 7. октобар 2022.

Организатор

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉЕВО

Програмски одбор

ДОБРИЛА БЕГЕНИШИЋ

ГОРАН ТРАИЛОВИЋ

КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

Зборник радова

Уредник

КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

ИЗМЕЋУ ИЗАЗОВА И ПОТРЕБЕ: ДНЕВНИ БОРАВАК БИБЛИОТЕКЕ

САЖЕТАК | Данашње библиотеке прешле су дуг пут од првих глиненых плоча и писаних докумената, да би временом прерасле у мултифункционалне центре и мјеста која својим корисницима уливају повјерење. Оне у потпуности одређују профил заједнице и омогућују слободан приступ научним, културним, забавним и другим видовима активности и информација, постајући тако незаобилазан фактор у сарадњи и реализацији заједничких програма институција различитог фокуса интересовања. Национална установа Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ у Битољу својим пројектом „Дневни боравак“ уводи нове садржаје у анимацији локалне заједнице, користећи искуства скандинавског начина живота и уређења простора библиотека. За реализацију пројекта искоришћена је једна од читаоница у библиотеци која својим изгледом и планираним програмима треба да одговори на образовне и културне потребе, као и садржаје слободног времена њених корисника.

Библиотека организује различите садржаје прилагођене старосним групама, као и програме који се одвијају ван библиотеке у природним и радним просторима за најмлађе (предшколске установе, школе, паркови и јавне површине) који подразумевају редовне посјете, читање едукативних прича и реализацију радионица за креативце. Разговори са локалним писцима замишљени су као редовна активност библиотекара, који у неформалном разговору уз кафу дају приједлоге за читање и говоре о актуелним проблемима у култури. Програми за тзв. треће доба реализују се у сарадњи са Удружењем пензионера из Битоља, и третирају проблеме информатичке писмености, здравствене едукације, а саставни су дио афирмације пројекта „Дневног боравка“. Библиотека је јединствена у држави јер активно ради у оквиру програма ЕРАСМУС+, и то углавном са одраслом ромском популацијом, као и темама које се односе на заштиту културног наслеђа и језика Рома.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | мултифункционална библиотека, концепт дневног боравка, хиге (hygge – дански рецепт за сретан живот), паметна библиотека

УВОД

Библиотекарство је једна од области људског знања која је у техничкој и информатичкој трансформацији новог вијека доживјела промјене које су имале значајни утицај на њезин рад.

Све већи продор информационо-комуникационих технологија поставља пред библиотеке низ изазова, од којих је свакако најзахтјевнији осмишљавање адекватног приступа корисницима. Библиотеке не заборављају своју традиционалну улогу, али прерастају у мултифункционалне просторе, који у великој мјери одговарају на потребе својих корисника.

Различити профил корисника од библиотекара захтијева креативан приступ новим програмима библиотеке, заједничко планирање и квалитетну сарадњу са локалном заједницом.

Опште је прихваћена оцјена Петера Брофија да библиотеке имају снажан утицај на пет области јавног живота, а то су: образовање (цјеложивотно учење), социјална политика (очување локалног идентитета), информисање (пружање информационих услуга), културно обогаћивање и економски развој (развој локалних пословних и информационих услуга).¹

Управо у том свјетлу модерне библиотеке прерастају своју примарну функцију и све више постају мултифункционални центри, који широким дијапазоном дјеловања у различитим секторима задржавају ону магичну атмосферу мириса књиге и пријатног простора којем се увијек враћамо.

НОВЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ – ТРЕЋИ ПРОСТОР²

Организација данашње модерне, и функционалне библиотеке води ка имплементацији нових компетенција и искустава у функционисању савремених библиотечких услуга које су увијек упућене на средину гдје дјелују. Оне су све више

¹ Piter Brofi, *Biblioteka u dvadeset prvom veku* (Beograd: Clio, 2005), 44.

² https://www.academia.edu/27467853/Libraries_As_the_Spaces_Between_Us_Recognizing_and_Valuing_the_Third_Space, приступ 17. 7. 2021.

прави мултифункционални центри у чијем су фокусу различите активности и програми које доста често креирају сами посјетитељи, односно корисници. Не запостављајући своју улогу образовних и научних ресурса, библиотеке све више постају и мјеста гдје корисници долазе у своје слободно вријеме и реализурају активности које одговарају њиховим потребама и интересима. Отворен, јавни простор који се налази на граници између куће и посла гдје могу упознати друге грађане са једнаким или различитим интересима и вриједностима, у ствари су мјеста интерактивног сусрета. Такав простор унутар библиотеке треба да пружи могућности за спонтане, необавезне сусрете и подстакне дијалог чланова локалне заједнице и рјешавање актуелних проблема у окружењу.

„Библиотеке су креатори заједнице, проактивно допиру до нових корисника и дизајнирају услуге које задовољавају локалне потребе и доприносе побољшању квалитета живота. Јавност има повјерење у своју библиотеку, а заузврат, амбиција јавне библиотеке је да проактивно држи своју заједницу информисаном и свјесном.”³

Наравно, кључну улогу имају и библиотекари у функцији ментора, који се све више претварају у личне библиотекарке и пријатеље. Данашњи опис посла библиотекара односи се на савременог библиотекара који је истраживач, савјетник, планер, менаџер, супервизор, вођа, члан тима, онај који рјешава проблеме и особа увијек отворена за нова знања и вјештине, али прије свега позитивна и мотивишућа особа чије компетенције привлаче поновне посјете библиотеци.

Библиотекари новог миленијума ће бити у улози посредника и специјалиста за поједине области, водичи кроз нове технологије, који ће развијати компетенције за рад са различитим етничким групама, маргинализованим групама и особама са инвалидитетом у условима једнаких могућности. Ту улогу ће остварити само у сарадњи са државним и приватним сектором, но и са невладиним сектором који је због своје организацијске постављености прилагодљив и искуствено атрактиван обостраној сарадњи.

БИБЛИОТЕКА У ЛОКАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ

Библиотеке дефинитивно могу бити велика промјена за локалну заједницу. Не само због бројних активности и могућности налажења атрактивних садржаја слободног времена, већ углавном и зато што су библиотеке мјеста гдје сте увијек

³ *IFLA-UNESCO Public Library Manifesto 2022*, pristup 4. 8. 2022, <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2006/1/IFLAUNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022.pdf>.

добродошли. Но најважније је то што локално становништво препознаје вриједност библиотека и улагања у квалитетан живот учествујући у свим програмима библиотеке, подстичући сарадњу свих заинтересериних житеља не само локалне заједнице него и региона.

Бројне су могућности и начини како библиотеке додају вриједност нашим заједницама, но осврнут ћемо се само на неке.

БИБЛИОТЕКЕ КАО ГРАДИТЕЉИ ЗАЈЕДНИЦЕ

Библиотеке привлаче велики број људи, стварајући економске прилике за развој пословања и помагања незапосленим лицима у проналажењу одговарајућег занимања преко сарадње са општином и релевантним субјектима локалне заједнице, тако да успјешно утичу на креирање живописних четврти града, па и региона. У том свјетлу битолска библиотека сарађује са Удругом пчелара, домовима за стара лица, Удругом пензионера, невладиним организацијама као што је Удруга македонских занатлија итд.

БИБЛИОТЕКЕ СУ ВАЖНИ ПАРТНЕРИ ПРОГРАМА АГЕНДА 2030 ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Важност реализације циљева за одржив развој је глобални позив на акцију, како би се спријечило сиромаштво, заштитила животна средина и клима, а људима осигурао просперитет, квалитетно образовање и права на једнакост и достојан живот. Својим бројним активностима и пројектима библиотеке цијелог свијета укључиле су се у спровођење ових циљева преко широке сарадње са локалном заједницом, највише на подручју различитог степена и квалитета образовања, развоја компетенција у области науке и културног сектора на свим нивоима.

ПОСЕБНЕ ЗБИРКЕ БИБЛИОТЕКА ИЗРАСТАЈУ ИЗ СПЕЦИФИЧНИХ ПОТРЕБА ЗАЈЕДНИЦЕ

Када говоримо о библиотечкој грађи и фондовима библиотека, они су кроз историју еволуирали од писане грађе, која и данас чини базу збирки библиотеке, па све до специјалних фондова некњижне грађе, завичајних збирки, па чак и

посебних збирки као што су оне са „сивом” и ефемерном библиотечком грађом. Развојем својих компетенција и сарадњом са широм заједницом, библиотеке постају све флексибилније и стварају јединствене збирке које одговарају потребама локалног становништва. Тако се издвајају збирке сјеменског материјала, умјетничких дјела, алата, играчака, колекција за хобије, постера, стрипова и свега што истински одражава библиотечко окружење.

БИБЛИОТЕКЕ У УЛОЗИ АРХИВА ЧУВАЈУ ИСТОРИЈСКЕ АРТЕФАКТЕ И МОНОГРАФИЈЕ ЗА ЗАЈЕДНИЦУ

Библиотеке су некако природно организоване да могу да испуне своју научну и стручну функцију и одговоре на захтјеве оних који истражују генеалогiju односно историју својих фамилија, врше истраживање животне средине и још много тога везаног за рестаурацију географских карата и слика, дигитализацију старих записа и израду пројеката усмене историје. Библиотекари у Битољу често својим грађанима помажу у проналажењу корјена својих породица истраживањем библиотечке грађе, користећи најчешће монографије о селима у Пелистерском региону.

БИБЛИОТЕКЕ СУ МЈЕСТА КОЈА МОТИВИРАЈУ ИНТЕГРАЦИЈУ ЗАЈЕДНИЦЕ

Они који долазе у библиотеке тражећи информације углавном се увијек враћају, јер проналазе друге активности које допуњују њихов животни стил. Генерација тинајџера проналази своје садржаје и користи бесплатан приступ интернету, а старији грађани желе научити више о могућностима информацијске писмености. За средњу генерацију, или запослене, библиотеке представљају извор корисних информација за развој нових послова, а незапослена лица проналазе своје садржаје. Но нису занемарљиви и они којима библиотеке служе као мјесто сусрета за разговор о актуелним дешавањима. Управо сви ови различити интереси појединих профила корисника библиотека преплићу се и често налазе заједничке путеве рјешавања потреба заједнице.

БИБЛИОТЕКЕ СЛУЖЕ КАО КАТАЛОГИЗАТОРИ ЗА РЕШАВАЊЕ ДРУШТВЕНИХ ПРОБЛЕМА

Библиотеке су увијек у средишту догађања у заједници. Оне прве препознају локалне потребе, једноставно зато што свакодневно комуницирају са представницима различитих институција. То ставља библиотеке и библиотекарe у позицију не само да укажу, него и да помогну у рјешавању потреба заједнице. То су активности помагања образовним институцијама у размјени уџбеника и научне литературе, а у новије вријеме и креирање програма за избјеглице и организације обука за њихову интегританост у друштво. Бројни су и садржаји који смањују незапосленост и указују на проблеме еколошке природе или пак асоцијалних појава у одређеној заједници.

БИБЛИОТЕКЕ КАО ЦЕНТРИ МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТИ

Библиотеке су по својој организационој структури мјеста гдје се његује различитост, како у очувању културног наслеђа већинског народа, тако и мањина, као и књижевности на различитим свјетским језицима. Својим пројектима окупљају људе различитих нација и вјероисповести и на тај начин доприносе хомогенизацији средине, а својим корисницима, члановима заједнице, помажу да се лакше прилагоде.

БИБЛИОТЕКЕ ПРУЖАЈУ ПОДРШКУ ЛИЦИМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Свјесне да се различитост не односи само на етничку припадност, језик или културу, јавне библиотеке пружају јединствене и прилагодљиве просторе и услуге за кориснике са инвалидитетом. Библиотеке су прилагодили своје просторе и наставиле софтверска рјешења и посебне збирке за особе са оштећеним слухом и видом, а зграде су прилагођене за приступ особама без обзира на врсту инвалидитета. Идући корак даље, неке библиотеке развијају креативне програме за партнерство са удругама које у својим програмима заступају лица са инвалидитетом.

БИБЛИОТЕКЕ СЛУЖЕ И КАО „НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ“

У вријеме када је образовање све скупље, јавне библиотеке пружају бесплатне информације и могућности образовања за све узрасте и полазнике без обзира на њихов социоекономски статус. Организују бесплатне курсеве и обуке за различите вјештине, предавања о животним навикама и рјешавању животних изазова, а неријетко се организују и обуке информатичке писмености и добијања увјерења о запослењу.

БИБЛИОТЕКЕ СУ ВАЖНИ ПАРТНЕРИ У РАЗВОЈУ ДЈЕЦЕ И МЛАДИХ

Кроз библиотечке збирке, програме и прилагођене физичке просторе, дјеца и млади стичу вјештине емпатије и ангажовања у својим заједницама, учествују у креирању умјетности живљења истражујући свој непосредни свијет, како би били активни учесници заједнице. Овај сегмент рада библиотека уједно је и темељ у сарадњи и препознатљивости рада библиотекара у цијелом свијету.

„ДНЕВНИ БОРАВАК“ – ПРОЈЕКАТ У ФУНКЦИЈИ ЗАЈЕДНИЦЕ

Данас је у Европској унији, али и у цијелом свијету, прихваћен концепт „паметног града“, дефинисан као покретачка снага економског развоја локалне средине, добро организован и ефикасан у креирању активности намијењених квалитету живота својих грађана.

Паметним градовима су потребне паметне библиотеке, нова врста библиотека која ће играти важну улогу у инфраструктури информација и знања и која ће подстицати и омогућити веће коришћење информација и знања у решавању проблема од виталног значаја за становништво. То је библиотека којој грађани вјерују и свакодневно је посјећују због различите понуде садржаја.

НУУБ „Св. Климент Охридски“ укључујући постојеће услуге континуирано ради на развоју библиотечке праксе настојећи бити препознатљива и јединствена у својој средини.

Пројект „Мултифункционална читаоница – дневни боравак града“ замишљен је по узору на скандинавски модел пријатног и мотивирајућег простора погодног за сарадњу и дружење. С обзиром на актуелну ситуацију у нашој држави и свијету, библиотека већ дуже времена ради на уређењу простора, како би привукла што већи број посетилаца.

„Дневни боравак града” је централна тачка активности грађана свих узраста. Ако желите да видите пријатеља или позајмите добру књигу, или вам треба права информација, литература за свој хоби, овај простор је право мјесто за вас. Просторија је мултифункционална и погодна за све узрасте са мобилним и прилагодљивим намјештајем и одговарајућом техничком опремом. Посебну вриједност представљају садржаји за учење за све узрасте и рад са социјално маргинализованим групама.

Тако библиотека постаје централна тачка за повезивање људи, стварање друштвене кохезије и одрживог економског развоја. Ово омогућава бољу сарадњу универзитета, пословног сектора и локалне администрације у дијелењу заједничке визије, постизања заједничких циљева и коришћења заједничких ресурса.

Зато је веома важно да библиотеке уводе и јачају програме информатичке писмености становништва, који су важни за све учеснике дигиталног доба, нарочито за старију популацију, но не мање важно за нове генерације којима је императив мобилност и дигитална доступност.

Урбана дневна соба је дизајнирана као модел простора који вас подсећа на ваш дом. Ту је намјештај типичан за дневну собу: софа, столице, сточић, комада и лампа, као и уобичајени предмети који се користе у свакодневном животу као што су: чајник, сталак за новине, собне биљке, пачак и камин који даје угођај цијелој атмосфери.

Да би се библиотечки простор оживио и добила цјеловита слика, потребни су добри библиотечки програми. „Дневни боравак града” право је мјесто за мање дебатне клубове, сусрете писаца са читаоцима и промоцију књига на неконвенционалан начин. Функционални простор и мобилни намештај учиниће програме млађим генерацијама занимљивим, а најновија технологија, и простори који у новије вријеме функционишу као тзв. makerspace употпуњени новом генерацијом видео-игрица допуњују понуду. Релевантна и „уради сам” литература и литература за различите хобије привлачи велики број корисника. Треба поменути и дневну штампу, као и могућност организације у новије вријеме све популарнијих паб (pub) квизова. За идеално замишљен интерактивни простор недостаје само још атмосфера, а то ћемо постићи увођењем хигеа⁴ у наш дневни боравак.

⁴ Hygge, иако се та ријеч не може дословно превести, многи сматрају да је hygge умјетност стварања интима и душевне угодје, те способност уживања у свему што дјелује умирујуће.

„ХИГЕ“ И БИБЛИОТЕКА

Хиге (изговара се хиоо-гух) је термин који се први пут појављује у Данској и Норвешкој са значењем расположења, угоде и угодног дружења које изазива осећај задовољства или благостања. „Хиге се односи на одређену атмосферу и одређено искуство, а не на материјалне ствари. Хиге је када смо са онима које волимо. Осјећај дома. Осјећај да смо безбједни, да смо заклоњени од свијета и дозвољавамо себи да се опустимо. Можда ћете се са неким упустити у бесконачан разговор о малим или великим стварима у животу – или једноставно, биће вам пријатно у тихом друштву другог – или ћете једноставно сједити сами са собом и уживати у шољици чаја.“⁵

Нагласак на хигеу као на живом концепту или култури у посљедње вријеме није нов јер датира још у лексикону данског писања и говора из 19. вијека. Неки спекулишу да је ријеч такође повезана са ријечју „загрљај“, која је такође из тог региона. Укратко, то је скандинавски начин живота који се фокусира на опуштање, уживање и захвалност. Овај концепт постао је планетарно популаран јер студије показују да су Данци најзадовољнија нација на свијету упркос дугим и оштрим зимама без много сунчеве свјетлости. Енглески еквивалент је „*hominess*“, термин који указује на осећај пријатности, познатости, удобности, и емоционалног благостања.⁶

САДА СЕ ПОСТАВЉА ПИТАЊЕ: ЗАШТО БИ ТО ПОВЕЗИВАЛИ СА БИБЛИОТЕКАМА?

Библиотеке су током прошлог миленијума еволуирале од мјеста гдје смо само посуђивали књиге и одлазили на промоције нових издања, у мултикултурне центре, просторе који су прије свега пријатни и опуштајући, простори гдје се по казивању њезиних посјетилаца осјећају добродошли, сигурни и релаксирани.

Да би библиотеке постигле мотивишуће окружење и простор по мјери корисника, можда је вријеме да откријемо хиге као универзални принцип уређења простора у нашим библиотекама. Ако примијенимо главне принципе хигеа, онда би се то односило на одговарајућу расвјету, коришћење одговарајућих боја,

⁵ Мајк Викинг, *Мала књиџа за хије: данскиош начин на добро живеење* (Скопје: Арс Ламина, 2019), 6.

⁶ <https://plconnect.slq.qld.gov.au/blog/5-ways-embrace-hygge-your-library>, преузето 25. 8. 2022.

функционалног намјештаја, посебних детаља за уређење простора, коришћење мириса као арома терапије за балансирање ума, духа и тијела, пуно јастука, и свакако омиљена књига и љубазни библиотекари.

Бројне су активности, зависно од креативности библиотекара, које би библиотека у сарадњи са субјектима културе и образовања у граду могла организирати користећи се хиге принципом. На примјер, могле би се организовати вечери гледања омиљених филмова заснованих на књижевним делима, гдје би се сервирале кокице и врући какао, а са одговарајућом расвјетом добили би хиге ефект. Ако се осврнемо на млађу генерацију и њихове потребе које захтијевају различите приступе учењу, онда би библиотека омогућила креативне заједничке просторе за рад који представљају друштвену страну хигеа. Његовање области у библиотеци где ученици могу да имају састанак „умова“ или да заједно раде на слагалици само су још један од више примјера хигеа у акцији. Мејкерспејси (makerspaces), фаб лабораторије (digital fabrication laboratory)⁷ и мали простори зоне за сарадњу су још једна прилика стварања мјеста који подстичу друштвене интеракције ученика. Једна од вриједности хигеа је и принцип назван као „опуштена замишљеност“, гдје нико не заузима централно место или не доминира разговором у групи. Ови заједнички простори помажу учесницима да развију здраве друштвено-академске интеракције.⁸

НУУБ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ БИТОЉ И СУБЈЕКТИ САРАДЊЕ

Као библиотека која регионално представља веома важан образовни и културни центар, она свој примарни задатак види у томе да буде препознатљива и јединствена институција у окружењу, градећи своје програме на стварним потребама својих корисника. Битољ је највећи град у југозападном дијелу Републике Македоније са специфичним друштвеним, економским и политичким развојем, који свакако има утицај на рад Библиотеке, и на њезину оријентираност субјектима образовања, културе и науке.

У глобалном свијету информисања, сарадња и партнерство од непроцјењиве су вриједности за развој модерног и иновативног програма установе. Не мање важна је и међународна сарадња, особено регионална. Библиотека је по својој организацији хибридна библиотека (градска и универзитетска), и покрива програме

⁷ <https://www.fablabs.io/>, преузето 11. 10.2021.

⁸ <https://plconnect.slq.qld.gov.au/blog/5-ways-embrace-hygge-your-library>, преузето 25. 8. 2022.

за различите узрасте тако да је упућена на сарадњу са великим бројем различитих партнера. Од заједничких промоција, до радионица, изложби, предавања, мулти-медијалних догађања и реализације програма њезине универзитетске функције, па све до пројеката са невладиним сектором и сарадњом са државним институцијама. Издавајмо само неколико пројеката као примјер добре сарадње.

КАФА И КЊИГЕ СА НАШИМ ДОМАЋИМ ПИСЦИМА

Библиотеке све више излазе из своје „комфорне зоне“ и подржавају програме ван зидова својих институција. У сарадњи са Друштвом писаца Македоније, Македонским научним друштвом и Битолским књижевним кругом реализурају се сусрети библиотекара и домаћих локалних писаца у неформалном дружењу уз кафу и књигу. Сусрети су пропраћени преко социјалних мрежа, а неријетко се отварају различите теме које су актуелне у образовању и културном животу града и региона. Значај ових сусрета је у популаризацији читања, тзв. домаће литературе, која је некако маргинализована у све већој понуди стране литературе, тако што је овај пројекат од особитог значаја за чување културне баштине, идентитета и језика народа ограничене језичке дифузије. Пратиоци социјалних мрежа библиотеке потврђују популарност ових активности библиотеке, и сами судјелују у креирању како садржаја, тако и бирања углавном млађих и неафирмираних писаца који се тешко намећу локалној публици као приједлог за читање. Организирају се и промоције нових романа и сусрети писаца завичајног одјељења који се традиционално одржавају у библиотеци једном годишње уз сарадњу са одјелом за македонски језик при Педагошком факултету Универзитета у Битољу.

ПРОГРАМИ ТРЕЋЕГ ДОБА 65+

Настојећи да обухвати све генерације, а особито лица старије доби којима је социјализација и коришћење слободног времена од изнимног значаја за вођење квалитетног живота, библиотека је осмислила програме који су у функцији стицања основних појмова информацијске писмености, онлине (online) плаћање рачуна, као и предавања здравствених садржаја, опште културе и креирања хобија у слободном времену. Пандемија је изазвала изолацију ових грађана и ограничила њихово кретање тако да су ови програми допринијели већој посјећености библиотекама. У сарадњи са Удружењем пензионера договорено је

бесплатно чланство и коришћење библиотечких фондова и ресурса библиотеке за њихове активности. Значајан је допринос у односу на комуникацију библиотекара и старијих особа у набавци библиотечке грађе. Библиотекари својим активностима анимирају и палијативне установе кроз читање и обиљежавање појединих празника, као и опремање фондова у самој институцији.

ПРОЈЕКТИ ЕРАСМУС+

У сарадњи са Националном Агенцијом за европске образовне програме и мобилност у библиотеци у Битољу је реализирано више пројеката које се односе на већу интеграцију маргинализованих група, а то се односи и на ромску популацију. Пројекат „Sasas Jekhvar Jekh - Once upon a time...” („Било једном...”) финансиран је од стране Европске комисије за Ерасмус+ програме, координиран од стране њемачке организације Југендстил (Jugendstil). У њему су учествовале партнерске организације из Њемачке, Мађарске, Бугарске, Грчке, Румуније, Турске, Србије и Сјеверне Македоније. Резултат пројекта је књига бајки ромских народа више земаља које откривају хетерогеност ромске заједнице и богатство језика. Прикупљање бајки на терену од стране волонтера који су учествовали у пројекту, консултације са експертима језика и посвећених библиотекара који су учествовали у истраживању културног наслеђства ромског народа, као и спремност познатих лица из јавног живота у промовирању бајки и важности читања, додатна је вриједност самог пројекта образовној, научној и културној заједници земаља учесница.⁹

Пројекат „Прауд 1“ (Proud 1) - Очување ромског језика коришћењем онлајн рјечника” у оквиру програма Кључна акција 204 - Стратешка партнерства за образовање одраслих, финансиран од стране Европске комисије кроз Ерасмус+ још је један значајан пројекат који има за циљ да утврди да ли би онлајн (online) језичка платформа била корисна за ромску популацију, а самим тим и помогла очувању културног идентитета и језика као својеврсне алатке за развој концепта доживотног учења. Резултат пројекта је објављена брошура,¹⁰ која се темељи на извјештају анкетања ромске заједнице и стручњака у више земаља у вези коришћења платформе ромског ријечника. На основу истраживања, спроведених интервјуа,

⁹ <https://www.facebook.com/Sasas-Jekhvar-Jekh-103947094826501>, преузето 7. 8. 2022.

¹⁰ Proud 1, pristup 9. 8. 2022, <https://online.fliphtml5.com/wifof/sjby/?fbclid=IwAR1oFIgoFjd-kibQ229j8KdRqiVLOC0HUdF6T1oNL9-hNIhnp4pWhK0vh4k#p=1>.

разговора са релевантним заинтересираним странама, размјене најбоље праксе и искустава, пројекат је указао на више аспеката очувања културне баштине и језика ромске популације за дјецу и одрасле, од сликовног ријечника до прилагођених садржаја за одрасле Роме и све оне који изучавају ромски језик. Брошура описује циљеве и активности пројекта укључених партнерских организација, Синтетски извештај, као и могућности реализације сљедећих пројеката.

ЗАКЉУЧАК

Свијет какав данас познајемо заснива се на активном укључивању институција које утичу на промјене у друштвеном, образовном и културном „развоју друштва знања“.

Концепт „Дневног боравка“ еволуирао је од фазе инспирације и концептуалне идеје новог приступа у раду библиотеке до препознатљивости у локалној средини углавном по новим садржајима и различитим активностима који су саставни дио културне и образовне понуде библиотеке.

Трансформисана у продужетак кућног и радног простора, библиотека је наш суштински „трећи простор“ који омогућава приступ јавним услугама. То је урбана дневна соба која окупља заједницу подстичући спонтане интеракције међу појединцима.¹¹

Сарадња библиотеке са локалном средином манифестује се кроз остваривање циљева везаних за унапређење стандарда и квалитета живота грађана, приступ информацијама, очување културног наслеђа и коришћење слободног времена.

Значај интеракције различитих библиотечких активности са потребама и сугестијама корисника циљаних програма садржан је у пажљивом одабиру, партнерству и имплементацији квалитетних европских програма као примјера добре праксе.

Један од могућих концепата и путева управо је спајање нових знања у примјени иновативних програма који би били у складу са новим истраживањима везаним за библиотечки простор по мјери корисника.

¹¹ Public Spaces Around the World: The 'Urban Living Room' | Smart Cities Dive, pristup 9. 8. 2022, <https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/public-spaces-around-world-urban-living-room/251846/>.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Апарас, Tatjana. „Biti bibliotekar: jučer, danas, sutra”. Pristup 10. 7. 2022. <https://www.yumpu.com/xx/document/read/12445467/bit-bibliotekar-jucer-danas-sutra-bit-core>

Brofi, Piter. *Biblioteka u dvadeset prvom veku*. Beograd: Clio, 2005.

Викинг, Мајк. *Мала књиџа за хиџе: данскиоџи начин на добро живеење*. Скопје: Арс Ламина, 2019.

Elmborg, James. "Libraries As the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space". Pristup 17. 7. 2022. https://www.academia.edu/27467853/Libraries_As_the_Spaces_Between_Us_Recognizing_and_Valuing_the_Third_Space.

Lankes, R. David. *Expect More*. USA, 2016.

Multicultural Communities: Guidelines for Library Services, 2009. Pristup 10. 7. 2022. <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/guidelines-overview-en.pdf>.

Public Spaces Around the World: The 'Urban Living Room' | Smart Cities Dive. Pristup 5. 8. 2022. <https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/public-spaces-around-world-urban-living-room/251846/>.

The intrinsic value of libraries as public space. Pristup 22. 7. 2022. <https://www.civica.com/en-au/innovation-insights/our-latest-thinking/reports2/all-au-previous-reports/whitepaper-download--the-intrinsic-value-of-libraries-as-public-spaces-communicating-physical-digital-as-the-new-normal/>.

"5 ways to embrace hygge in your library". Pristup 25. 8. 2022. <https://plconnect.slq.qld.gov.au/blog/5-ways-embrace-hygge-your-library>.

Hoffman, Lizzie. "Free Library of Philadelphia Leads the Way for Future Libraries II". Agati. Pristup 1. 8. 2022. Welcome to The Living Room, <https://www.agati.com/blog/future-of-public-library-furniture-flp-part2/>.

"What is Hygge and why does everyone love it?". The BL. Pristup 10. 8. 2022. <https://thebl.com/culture/what-is-hygge-and-why-does-everyone-love-it.html>.

JELENA PETROVSKA

The National and University Library *Sv. Kliment Ohridski*, Bitola
(the Republic of North Macedonia)
jelena.petrovska@nuub.mk

BETWEEN A CHALLENGE AND A NEED:
THE LIVING ROOM OF A LIBRARY

SUMMARY | Today's libraries have gone a long way over time from first clay tabs and written documents to becoming multifunctional centers and places that instill trust in their users. They completely define the profile of a community and enable a free access to scientific, cultural, entertainment, and other forms of activities and information, thus becoming an inevitable factor in cooperation and realization of shared programs of institutions with different focus of interest. The national institution of the University Library *Sv. Kliment Ohridski* in Bitola brings in new content in animating the local community with its project "The Living Room", using the experiences of the Scandinavian way of living and decorating the interior of libraries. One of the reading rooms in the library, whose look and planned programs ought to satisfy the educational and cultural needs, as well as the contents of the free time of its users, was used for the realization of the project.

The library organizes different activities adapted to different age groups, as well as programs that are conducted outside the library in nature and workspaces for the youngest ones (pre-school institutions, schools, parks, and public spaces), which include regular visits, reading educational stories and realization of workshops for creative children. The conversations with local writers are designed as a regular activity of librarians, who - in an informal chat over a cup of coffee - give reading recommendations and speak about contemporary problems in culture. The programs for the so called "third age" are realized in cooperation with the Association of Pensioners of Bitola and deal with the problems of information illiteracy, health education, and are a part of the affirmation of "The Living Room" project. The library is unique in the country because it actively works in cooperation of the ERASMUS+ program, mostly so with adult Roma population and with themes that relate to the protection of the cultural heritage and language of the Roma people.

KEY WORDS | multifunctional library, a living room concept, hygge - a Danish recipe for a happy life, a smart library

ЕЛЕНА ПЕТРОВСКА
Национальное учреждение Университетская библиотека
Святого Климента Охридского, Битола (Республика Северная Македония)
jelena.petrovska@nuub.mk

НЕОБХОДИМОСТЬ И НОВЫЙ ВЫЗОВ: БИБЛИО-ПРОДЛЕНКА

РЕЗЮМЕ | Современные библиотеки прошли долгий путь от первых глиняных табличек и письменных документов до многофункциональных центров и учреждений, вызывающих доверие у своих пользователей. Они полностью определяют характеристики сообщества и обеспечивают свободный доступ к научным, культурным, развлекательным и другим видам деятельности и информации, становясь, таким образом, незаменимым актером сотрудничества с учреждениями различных интересов реализации совместных программ. Национальное учреждение университетская библиотека Святого Климента Охридского в Битоле вводит новое содержание для привлечения местного сообщества своим проектом "Дневная продленка", используя опыт скандинавского образа жизни и организацию библиотечного пространства. Для реализации этого образовательного и культурного проекта был использован один из читальных залов библиотеки, который по своему виду и возможностям подходит для этой комплексной программы и свободного времени ее пользователей.

Библиотека организует разные мероприятия, разработанные по возрастным группам, а также программы, которые проводятся за пределами библиотеки для самых маленьких пользователей, на природе, в парках, школьных помещениях, дошкольных учреждениях и общественных местах. Так налаживаются регулярные посещения, чтение познавательных историй и проведение семинаров для творческих людей.

Библиотекари регулярно проводят беседы с местными писателями. За чашечкой кофе, в неформальной беседе дают советы по чтению книги разговаривают о текущих проблемах в культуре. Программы для людей третьего возраста реализуется в сотрудничестве с Ассоциацией пенсионеров Битолы. Проект "Дневная продленка" включает образование взрослых в сфере информационной грамотности и санитарного просвещения. Наша библиотека одна из редких в стране, которая активно работает в рамках программы "ЕРАСМУС+", в основном со взрослым ромским населением, а также по темам, связанным с защитой культурного наследия и языка ромов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | многофункциональная библиотека, концепция Библио-продленки, hygge (хюгге - датский рецепт счастливой жизни), умная библиотека